

2009Z22682

Vragen van het lid De Pater-van der Meer (CDA) aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de uitspraak van de gemeenteraad Amsterdam over identiteitgebonden organisaties. (Ingezonden 26 november 2009)

1

Hebt u kennisgenomen van de motie-Flos c.s. die de gemeenteraad van Amsterdam op 18 november jl. heeft aangenomen, die het college opdraagt “als voorwaarde op te nemen in contracten met organisaties die werk verrichten voor de gemeente Amsterdam dat zij hun functies niet exclusief openstellen voor een specifieke groep mensen met uitsluiting van andere groepen”?

Ja

2

Herinnert u zich uw uitspraken in het algemeen overleg over het Tweeluik religie en publiek domein op 30 september jl., dat “het heel goed mogelijk [is] dat je organisaties met een godsdienstige of andersoortige ideologische grondslag subsidieert als je maar duidelijk maakt dat dit geld bestemd is voor hun bijdrage aan het oplossen van het maatschappelijke probleem en dat de overheid dit geld niet geeft voor evangelisatie”? 1)

Ja

3

Herinnert u zich uw oordeel over de motie-De Pater c.s. 2) in het Kamerdebat op 27 oktober jl., dat die geheel in lijn is met het beleid van het kabinet?

Ik heb over de motie gezegd dat daarin “een belangrijke overweging voor de Kamer is dat niet de godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag doorslaggevend behoort te zijn, maar de mate waarin de doelen ten behoeve waarvan de subsidie wordt verstrekt, daadwerkelijk verwezenlijkt kunnen worden. Dat is geheel in lijn met het beleid van het kabinet.”

4

Deelt u de mening dat het voor de herkenbaarheid van een identiteitgebonden organisatie van belang is dat het personeel de identiteit onderschrijft?

Hierover kan ik geen oordeel geven; dat staat ter beoordeling van de organisaties zelf. Wel hecht ik er aan om te benadrukken dat ook identiteitsgebonden organisaties bij hun personeelsbeleid zijn gebonden aan de wet, met name de Algemene wet gelijke behandeling. Die maakt het mogelijk in bepaalde gevallen levensbeschouwelijke eisen te stellen aan personeel.

5

Deelt u de mening dat het enkele feit dat van personeel bij een identiteitgebonden organisatie verlangd wordt de identiteit te onderschrijven, geen reden kan zijn subsidie te onthouden voor maatschappelijk relevante (zorg- en welzijns)taken?

Met de woorden 'het enkele feit' in uw vraag lijkt u te verwijzen naar artikel 5 van de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb). Het al dan niet verlenen van subsidie door een gemeente is een vorm van eenzijdig overheidshandelen waarop de Awgb echter niet van toepassing is. De gemeente is bij zijn subsidiebeleid uiteraard gebonden aan artikel 1 Grondwet en de beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder rechtszekerheid en rechtsgelijkheid.

Gemeenten beschikken over beoordelingsvrijheid om binnen de juridische kaders organisaties al dan niet subsidie te verlenen. Daarbij kunnen tal van overwegingen, bijvoorbeeld van financiële aard, een rol spelen.

6

Hoe beoordeelt u deze rigoureuze uitspraak van de Amsterdamse gemeenteraad in het licht van de aanbevelingen van het Tweeluik religie en publiek domein, mede gelet op uw uitspraak in het algemeen overleg op 30 september jl., dat met de scheiding tussen kerk en staat in feite bedoeld wordt “dat er over en weer geen inhoudelijke en institutionele zeggenschap is”?

Zoals ik ook tijdens de begrotingsbehandeling heb benadrukt is deze kwestie primair een Amsterdamse aangelegenheid, waarin ik mij niet zal mengen. Het College van burgemeester en wethouders heeft als volgt op de motie gereageerd: “Een organisatie op religieuze of levensbeschouwelijke grondslag mag krachtens de wet en de jurisprudentie van de Commissie Gelijke Behandeling een personeelsbeleid voeren dat bij de vervulling van een functie eisen stelt die verband houden met de religieuze of levensbeschouwelijke grondslag van de instelling, mits deze eisen niet leiden tot onderscheid op grond van politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele geaardheid, of burgerlijke staat. Onder die voorwaarden is een personeelsbeleid dat rekening houdt met de religieuze of levensbeschouwelijke grondslag van de organisatie niet discriminerend. Bij uitsluiting van dit soort organisaties van subsidie- of contractuele relaties vanwege hun personeelsbeleid, maakt de gemeente Amsterdam zich zelf schuldig aan ongelijke behandeling c.q. discriminatie.” Uitvoering van de motie zou volgens het College leiden tot discriminatoir handelen van de gemeente en daarom niet uitvoerbaar zijn. Het College zal de Commissie Gelijke Behandeling verzoeken te onderzoeken waar de grenzen van het gemeentelijk handelen liggen met betrekking tot de voorwaarden die de gemeente in het kader van het Anti Discriminatiebeleid aan organisaties van derden kan stellen zonder zichzelf schuldig te maken aan directe of indirecte discriminatie.

7

Welke consequenties kan deze uitspraak naar uw mening hebben voor de aanpak van relevante maatschappelijke problemen?

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van maatschappelijke problemen op lokaal niveau ligt bij de gemeente Amsterdam. Nu het College heeft aangegeven de motie niet uit te zullen voeren, is er geen aanleiding om verder op deze vraag in te gaan.

- 1) Kamerstuk 29 614, nr. 17, blz. 20
- 2) Kamerstuk 29 614, nr. 16

2009Z23517

Vragen van het lid Van der Staaij (SGP) aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de Algemene Subsidieverordening van de Gemeente Rhenen. (Ingezonden 4 december 2009)

1

Herinnert u zich uw uitspraak bij het debat over de Begroting Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2010 dat gemeenten geen onderscheid mogen maken tussen organisaties die zij vragen om bepaalde activiteiten te doen?

Ja, ik heb gezegd dat een gemeente geen onderscheid mag maken, anders dan op aanbestedingsvoorwaarden, tussen de organisaties die zij vraagt om bepaalde activiteiten te doen.

2

Deelt u de conclusies uit het 'Tweeluik religie en publiek domein', dat als stelregel geldt dat niet de geloofsovertuiging doorslaggevend is, maar de mate waarin de doelen ten behoeve waarvan de subsidie wordt verstrekt daadwerkelijk verwezenlijkt kunnen worden. 'Het bij voorbaat uitsluiten van (specifieke) religieuze stromingen van een te verstrekken subsidie verdraagt zich niet met het vereiste van religieuze neutraliteit.'? 1)

Ja, die beschrijving van het juridisch kader deel ik.

3

Deelt u de mening dat het voor subsidiëring van activiteiten op bijvoorbeeld het gebied van zorg en welzijn niet mag uitmaken wat de godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag is van de organisatie die de activiteiten uitvoert?

4

Past het binnen het bestaande wettelijke kader wanneer organisaties die activiteiten ontplooiën die voortvloeien uit godsdienstige of levensbeschouwelijke motieven categorisch van subsidie worden uitgesloten? Deelt u de mening dat het motief waaruit het werk gebeurt niet uit mag maken voor subsidieverstrekking, maar dat het bij de beoordeling van het werk moet gaan om de kwaliteit?

3 en 4

Een organisatie mag niet bij voorbaat worden uitgesloten van subsidiëring van activiteiten enkel vanwege haar godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag. In dat geval zou sprake zijn van discriminatie. Uit het oogpunt van neutraliteit van de overheid zijn de aard van de activiteiten en de wijze waarop deze door de organisatie worden uitgeoefend wel van belang. Binnen deze kaders zijn gemeenten vrij om hun eigen subsidiebeleid te voeren. Daarbij kunnen er verschillende overwegingen zijn om een bepaalde subsidieaanvraag al dan niet te honoreren.

5

Is het naar uw mening mogelijk om activiteiten te ontplooiën die niet zijn gebaseerd op een bepaalde godsdienstige of levensbeschouwelijke visie op de mens? Wordt niet elke vorm van hulpverlening gemotiveerd door een levensbeschouwelijke of godsdienstige visie op de mens?

Mensen en organisaties kunnen op grond van uiteenlopende motieven activiteiten ontplooiën. Ik kan de persoonlijke motieven van anderen niet beoordelen. Vanzelfsprekend handelt iedereen uit een bepaalde overtuiging, of die nu godsdienstig, levensbeschouwelijk, atheïstisch, humanistisch, seculier, socialistisch of liberaal van aard is. Wat onder het juridische begrip levensovertuiging in de zin van artikel 6 Grondwet moet worden verstaan, volgt niet nauwkeurig uit jurisprudentie. Literatuur stelt dat het moet gaan om een samenhangende levensbeschouwing, die de gehele levensopvatting doortrekt en die samenhangt met het geweten.

6

Wat is uw oordeel over de bepaling in de Algemene Subsidieverordening van de gemeente Rhenen: 'Niet subsidiabel zijn in ieder geval activiteiten die partijpolitiek en/of levensbeschouwelijk van aard zijn, voortvloeien vanuit partijpolitieke, godsdienstige en/of levensbeschouwelijke motieven dan wel een vorming en/of verspreiding op deze terreinen tot doel hebben.'? Past een dergelijke bepaling binnen de in het Tweeluik genoemde benadering?

De aangehaalde bepaling uit de Algemene Subsidieverordening van de gemeente Rhenen bevat drie onderdelen: (1) activiteiten van partijpolitieke en/of levensbeschouwelijke aard zijn niet subsidiabel, (2) activiteiten die voortvloeien uit partijpolitieke, godsdienstige en/of levensbeschouwelijke motieven zijn niet subsidiabel, (3) activiteiten die een vorming en/of verspreiding op de genoemde terreinen tot doel hebben zijn niet subsidiabel.

Het eerste en derde onderdeel zijn zonder meer in overeenstemming met de benadering in het Tweeluik religie en publiek domein. In het tweeluik staat dat subsidie niet mag dienen ter verwezenlijking van geloofsdoelen; als de activiteiten daarop zijn gericht, komen deze niet in aanmerking voor subsidie op grond van het beginsel van scheiding van kerk en staat. Wat betreft het tweede onderdeel van de bepaling hangt het af van hoe dat in de praktijk wordt toegepast in het subsidiebeleid. Het gaat om een vrij algemene formulering. Als dat tot gevolg heeft dat organisaties met een levensbeschouwelijke grondslag bij voorbaat worden uitgesloten van subsidie, ongeacht de aard van de activiteiten die zij (wensen te) verrichten, dan zou er sprake zijn van discriminatie. Als de gemeente dit onderdeel evenwel in de context van de gehele bepaling zo uitlegt dat het activiteiten die een religieus of levensbeschouwelijk doel hebben niet wenst te subsidiëren, dan past dit binnen het juridisch kader zoals dat is uiteengezet in het tweeluik. De rechter kan in een concreet geval toetsen of weigering van de subsidie op basis van deze bepaling in strijd is met het gelijkheidsbeginsel.

7

Vindt u een dergelijke bepaling in overeenstemming met de Grondwettelijk gegarandeerde rechten van vrijheid van godsdienst en gelijke behandeling?

De godsdienstvrijheid houdt in dat ieder het recht heeft zijn godsdienst of levensovertuiging alleen of samen met anderen vrij te belijden. Daarop heeft de betreffende bepaling uit de subsidieverordening geen betrekking.

Artikel 1 van de Grondwet bepaalt dat gelijke gevallen gelijk moeten worden behandeld. Ook regelgeving moet daaraan voldoen.

8

Zijn er meer gemeenten waar een dergelijke bepaling in de subsidieverordening is opgenomen?

Ik heb geen overzicht van subsidieverordeningen van gemeenten. Net als u lees ook ik in de media dat er meerdere gemeenten zijn waar vergelijkbare bepalingen in subsidieverordeningen zijn opgenomen.

9

Bent u voornemens om dergelijke subsidieverordeningen voor vernietiging voor te dragen, dan wel andere passende maatregelen te nemen om deze ongelijke behandeling op te heffen? Zo niet, waarom niet?

Het is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van gemeenten om verordeningen op te stellen binnen de grenzen van de wet en de jurisprudentie. Zoals ook blijkt uit mijn antwoord op de Kamervragen van het lid De Pater-van der Meer (vraagnummer 2009Z22682) over Amsterdam, is het primaire mechanisme daartoe het democratische besluitvormingsproces binnen de gemeenten zelf. Van voordracht voor vernietiging is dan ook nog geen sprake. Bij een eventuele inhoudelijke beoordeling of voordracht voor vernietiging aan de orde zou zijn, moeten diverse aspecten worden betrokken. Zie onder meer mijn antwoord op vraag 6. Mogelijk biedt ook het onderzoek van de Commissie Gelijke Behandeling, waar het College van Amsterdam om zal verzoeken, nog aanknopingspunten.

1) Kamerstuk 29 754, nr. 151, blz. 14 en 15

Toelichting:

Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen ter zake van het lid De Pater-van der Meer (CDA), ingezonden 26 november 2009 (vraagnummer 2009Z22682)